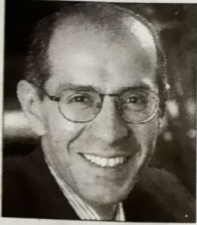

Ordu, sivil toplum, siyaset

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Diyelim ki, Genelkurmay Başkanı'nın açıklaması depremden sonra ortaya çıkan ve devlete dönük eleştirilerin karşısında alınmış bir vaziyettir. Orduyu başlangıcından bugüne taşıyan mantık hatırlandığı zaman bunda da şaşacak bir şey yoktur. 'Cumhuriyeti' ve tabii onunla özdeşleşmiş devleti 'korumak ve kollamak'la kendisini yükümlü kılan ordu, gerek devlete gerekse ona karşı 'tehdit'lerin dozu arttığında öne çıkacaktır. Bu 'tehdit' diye algılanan şey aslında daha masum talepleri kapsayabileceği gibi soyut ama yoğun bir devlet eleştirisini de içerebilir. 28 Şubat'ı ortaya çıkaran 'laiklik' meselesi daha radikal, deprem sonrasında kendisini gösteren yönetim ve devlet memnuniyetsizliği ise daha 'masum' arayışlara birer örnek olabilir. Tavrını değiştirmeyecek ve ordu gerekli uyarılarda bulunacaktır. Eğer eleştiriler bir sivil inisiyatiften kaynaklanıyorsa zımnen ona da karşı çıkılacaktır. Peki ondan sonra ne olacaktır?

Bu soru yanıtlanması o derecede kolay olmayan bir sorudur.

Çünkü, Genelkurmay Başkanı, gerekiyorsa 28 Şubat'ın sonsuza kadar devam edebileceğini vurgulamaktadır. Böylelikle, ordunun, siyasal-toplumsal yapının merkezi olacağı tescil edilmiştir. Bu durumda yukarıdaki soruyu biraz daha somutlaştırmak gerekir. Ordu eğer her şeyi denetleyecek ve yönlendirecek ise bir sivil toplum oluşturma süreci nasıl tamamlanacaktır? İkincisi, sivil toplum denilen ve bugünkü kullanımıyla yanlış da olan alanın işlevi ne olacaktır?

Önce yukarıda 'yanlış' dediğim şeye kısaca değinirim. Bugün 'sivil toplum' farz edilen şey aslında bir sivil inisiyatifdir. Sivil toplum ondan daha ötede ve karmaşık bir bütündür. Yurttaş girişimlerinin ve cemaat içi dayanışmaların bir toplamı olmakla birlikte sivil toplum son kertede siyasal bir gövdedir. Nihayet, sivil toplumun oluşması ancak siyaseten mümkündür. Kendisini siyasallaştıramamış bir girişim ancak pratik düzeyde bir arayış olarak kalır. İşlevsel olabilir ama yeterli değildir.

Bu tanım, yukarıda değinilen 'işlev' meselesine bir açıklık getirmektedir. Çünkü, bugünkü sorun devlet

boşluğudur. Ordu bile çoğu kez yeterince sivilleşmemiş, çünkü siyasallaşamamış bir devletin boşluğunu doldurmak için harekete geçmektedir. Devlet boşluğu ise siyasal boşluğun kendisidir ve ancak sivil arayışların siyasallaşmasıyla giderilebilir. Sivilleşmenin çok önemli bir ayağı olan demokratikleşme de bundan başka bir şey değildir. Bu yanılla, sanıldığıının tersine, sivil toplum devleti yok etmek amacıyla kayıtlı değildir. Tersine, sivil toplum kavramı devletin yokluğunda düşünülemez. Sivilleşmenin bir işlevi de devleti oluşturmak ve siyasallaştırmaktır demek şaşırtıcı gelmemelidir. Bu çerçeveye oluşmazsa her sivil hareket sonuçsuz kalacaktır. Susurluk sonrasının vardığı nokta hatırlanırsa bu yargının doğruluğu teslim edilecektir. 'Unutma'yla başlayan bir süreç 'af'la sonuçlanmıştır. Şimdi ışık söndürmenin yerini alan siyah kurdele de sınırlı bir girişim olarak kalabilecektir.

Sonuç olarak her şey iki temel kabulle sınırlıdır: Sivil toplum siyasal toplumdur, demokratikleşme siyasal bir süreçtir. Deprem sonrasında yaşanan her sivil arayış siyasalın geri getirilmesi için atılmış bir adım olarak görülmeli, ordunun çıkışı da buradan okunmalıdır.